

ЗАТВОРНИЧЕСКО ПРАВО

Последни новини и информация за нашите другари в затвора

В ТОВА ИЗДАНИЕ

Синдикатът на надзирателите също потърпевш от корупцията в затворите СТР 1

Началникът на Софийския затвор и надзирател в ареста бяха уволнени от министъра на правосъдието СТР 2

Съдът на Европейския Съюз в Люксембург е сезиран за проблемите с полицейската регистрация в България СТР 3

Защита срещу изтезания, жестоко, нечовешко или унижително отношение СТР 4

Решение № 11/24.03.2009 г., поставено по адм. дело. № 414/2009 г. по описа на Административен Съд – Русе (прикачено)

Синдикатът на надзирателите също потърпевш от корупцията в затворите

Бившият началник на Синдиката на служителите в затворите в България (ССЗБ), Ивайло Григоров, още известен като Иво Синдиката, беше временно отстранен от сдружението за съмнения за финансови злоупотреби на 19 май.

Това съобщиха от ССЗБ на Фейсбук страницата си, добавяйки, че Григоров е депозирал оставката си в същия ден, когато данни за злоупотребите му постъпили в електронната поща на сдружението. Управителният съвет не прие оставката, разчитайки на прокуратурата да го уволни дисциплинарно, за да не може да попадне в друга държавна структура.

В крайна сметка, Григоров излезе в 45-дневен отпуск, но източник от сдружението съобщава пред в. „Уикенд“, че причината не е страх от уволнение, а укриване от колегите си: „В момента в Синдиката са разделени на две.

Едните искат да го съдят, а другите – да го пребият. Вероятно ще му се случат и двете.“ „Такава наглост не сме виждали,“ впечатляват се от ССЗБ. В качеството си на председател, Григоров е разполагал с банковата карта на сдружението, с която е плащал за почивки и купони. В харченето му помага и Елица Иванова, бивш служител на Софийския централен затвор и любовница на Григоров, хваната за фалшифициране на документи в полза на ръководството на затвора. Двамата безцеремонно използвали трите си имена, пренощувайки заедно в луксозен хотел и плащайки с банковата карта на синдиката.

на снимката: Ивайло Григоров – Синдиката със зам.-министър Николай Проданов, публикувана във Фейсбук акаунта на Проданов на 29.01.2018 г.

Пред в. Уикенд, източникът от ССЗБ говори и за по-широката престъпност и корупция в затворите – проблем, който засяга както служителите, така и лишените от свобода: „Този синдикат се намира не в джоба, а направо в гашите на ГДИН и Министерство на правосъдието.“ По негови думи, шефовете на ССЗБ най-често са или роднини, или приятели на служители в ГДИН. „От години едни и същи хора злоупотребяват с власт и обикалят държавните структури. Тази практика трябва да спре веднъж завинаги!“

Преди да стане председател на синдиката, Григоров е работил в склада за оръжие на затвора Казичене. Там е имало бунгало, предназначено през социализма за посетители на затвора. Преди десетина години, то е приватизирано в полза на надзирателите, които го използват за ежеседмични банкети, на които затворници им прислужват. По думи на служителя от затвора, зам.-министърът на правосъдието Николай Проданов и началникът на Софийския затвор Десислав Трайков са сред обичайните гости

на тези банкети, където често са присъствали и стриптизьорки.

От Синдиката също настояха от Министерство на правосъдието, респективно ГД „ИН“, „подробна и детайлна информация във връзка с назначаването за PR към МП на Ивайло Григоров, в проекта от около 40 мил. лева по линия на Норвежкия финансов механизъм, публично рекламиран в медийното пространство, както и дали е участвал или участва към момента в други проекти.“

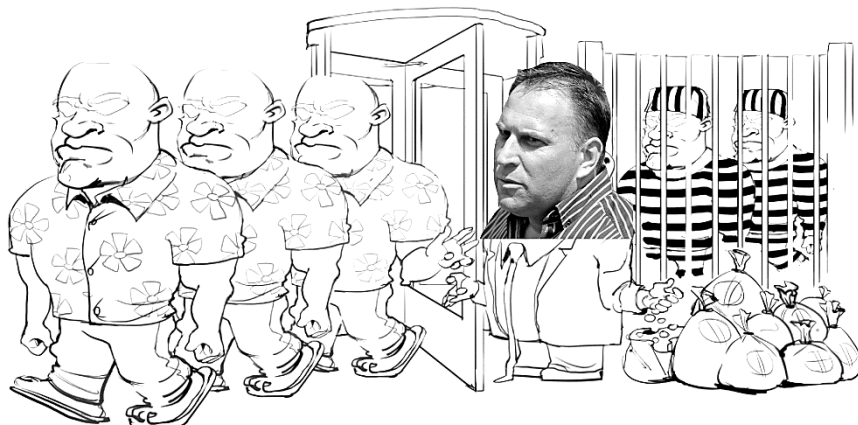
Визираният проект е новия „затвор без решетки“ до село Самораново, който се очаква да бъде завършен през 2024 г. Както написахме още през м. февруари 2020 г., всяко отваряне на нови затвори единствено дава възможност на ВМРО и бюрократите от ГДИН да злоупотребяват с още повече пари, ощетявайки не само затворниците, но и честните служители.

От БЗСР изразяваме солидарност към затворническия персонал и към ССЗБ. Корупцията краде от всички ни.

Началникът на Софийския затвор и надзирател в ареста бяха уволнени от министъра на правосъдието

От Министерството на правосъдието съобщиха, че, във връзка с дисциплинарно производство срещу Десислав Трайков, началник на Затвора София, със заповед от служебния министър на правосъдието проф. Янаки Стоилов от 04.06.2021 г., същият е отстранен от длъжност до приключване на производството. Функциите на началник на Софийския затвор ще бъдат изпълнявани от заместник-главния директор на ГДИН ст. комисар Цветан Цветков.

как да напусна затвора в България

how to leave Bulgarian prison

Със заповед на главния директор на ГДИН гл. комисар Ивайло Йорданов от днес е отстранен от длъжност мл. инспектор Илия Йорданов - надзирател в ареста на бул. „Г. М. Димитров“ № 42 към Областна служба „Изпълнение на наказанията“ - София. Образувано е дисциплинарно производство по повод данни за осъществен от него нерегламентиран контакт със задържано лице.

Съдът на Европейския Съюз в Люксембург е сезиран за проблемите с полицейската регистрация в България

от news.lex.bg, публикуван на 21.05.2021 г.

Съдът на Европейския съюз (СЕС) може да сложи край на сериозен проблем в България – автоматизмът на полицейската регистрация на всеки с обвинение за умишлено престъпление от общ характер и лишаването на съда от всякаква възможност за преценка за основателността му, когато разпорежда принудителното ѝ извършване. Съдът в Люксембург е сезиран за него от Специализирания наказателен съд (СНС), който е установил сериозни разминавания между изискванията на правото на ЕС и правилата в България.

В преюдициално запитване СНС най-общо чертае следната картина на случващото се у нас:

Всеки обвиняем за умишлено престъпление от общ характер подлежи на полицейска регистрация и задължително му се прави снимка, вземат се образци от пръстовите му отпечатъци и от ДНК. Няма значение какво точно е престъплението, за което е обвинен, стига да е умишлено и да не е от частен характер. И на това отгоре, ако откаже да бъде регистриран, съдът без да има достъп до делото и право на преценка за основателността на обвинението, напълно формално разпорежда принудителното

заснемане и изземване на биологичен материал и отпечатъци.

Освен това съдия Иво Хинов от СНС е установил, че в Закона за МВР е забъркана каша с имплементирането на европейските правила за обработване на лични данни за целите на наказателното преследване.

Затова той поставя четири въпроса до СЕС.

Принудителна регистрация без реална защита и контрол от съда

Допустимо ли е да се разпорежда принудителна полицейска регистрация без съдът да има право на преценка дали има сериозни основания, че именно обвиняемият е извършил престъплението? Това е един от въпросите, които СНС поставя пред съда в Люксембург.

Той стъпва на това, че Директива 2016/680 предвижда, че лични данни за нуждите на противодействие на престъпността може да се обработват само за лица, за които има сериозни основания да се счита, че са извършили престъпление.

Българският Закон за МВР обаче не дава възможност съдът да осъществи какъвто и да е контрол за наличието на такива сериозни основания. „Напротив – достатъчно е прокурорът или друг орган, който провежда наказателното преследване, да е привлякъл лицето като обвиняем“, обяснява съдия Хинов. Според Наказателно-процесуалния кодекс (НПК) за привличането като обвиняем се изисква да се съберат „достатъчно доказателства за виновността на определено лице“.

Според СНС не е сигурно, че „достатъчните доказателства“ по НПК отговарят на „сериозните основания“ по директивата. „По-скоро следва да се приеме, че за обработка на биометрични и генетични данни са необходими по-убедителни доказателства, от онези, нужни за привличане на лицето като обвиняем – доколкото това привличане служи да се информира лицето за подозренията против него, като му се даде възможност да се защити“, пише съдия Хинов до СЕС. И подчертава, че само прокурорът или водещият разследването следовател или разследващ полицай може да прецени дали действително са налице доказателства, а съдът е лишен от тази възможност.

Според чл. 68 от ЗМВР за съда е достатъчно да констатира, че човек е привлечен като обвиняем за умишлено престъпление от общ характер, за да разпорежи принудителната му полицейска регистрация. „Съдът няма правомощието да прецени дали са налице доказателства

(достатъчни или сериозни) в подкрепа на това обвинение; той няма и фактическата възможност да извърши тази преценка, доколкото фактически няма достъп до делото – той получава само копие от Постановлението за привличане на лицето като обвиняем и Декларация за отказ за снемане на данни“, обяснява българският съдия.

Той поставя и въпроса дали в българската процедура за принудителна полицейска регистрация обвиняемият има ефективно правно средство за защита пред съд и дали се зачита презумпцията за невиновност.

Както „Лекс“ писа, подобни въпроси в началото на годината пред Върховния административен съд повдигна и адвокат Николай Баташки. Той поиска да бъде отменена разпоредбата за принудителната регистрация от Наредбата за реда за извършване и снемане на полицейска регистрация.

Трябва ли на всички да се вземат образци от ДНК и отпечатьци

Допустимо ли е на всеки обвиняем за умишлено престъпление от общ характер да се снемат и отпечатьци, и да се взема образец от ДНК? Това е друг от въпросите, на които СНС чака отговор от съда в Люксембург.

По него отново се сблъскват Директива 2016/680 и българският ЗМВР.

Директивата регламентира, че събирането на личните данни следва да не надхвърля необходимото, а за обработката на биометрични и генетични данни се казва, че е разрешена само когато това е „абсолютно необходимо“.

„От тези норми може да се предположи, че е нужно в националния закон да се постави изискването за определена преценка, преди да се пристъпи към събиране на биометрични и генетични данни, чрез фотозаснемане, дактилоскопиране и вземане на ДНК образец. Тази преценка следва да обхваща както дали то да се извърши, така и дали да обхваща всички тези действия. Същевременно полицейската регистрация по реда на чл. 68 от ЗМВР се прилага задължително за абсолютно всички обвиняеми за престъпления, които са умишлени и от общ характер и се прилага задължително и за трите вида събиране на лични данни – фотозаснемане, дактилоскопиране, вземане на ДНК образец“, обяснява съдия Иво Хинов.

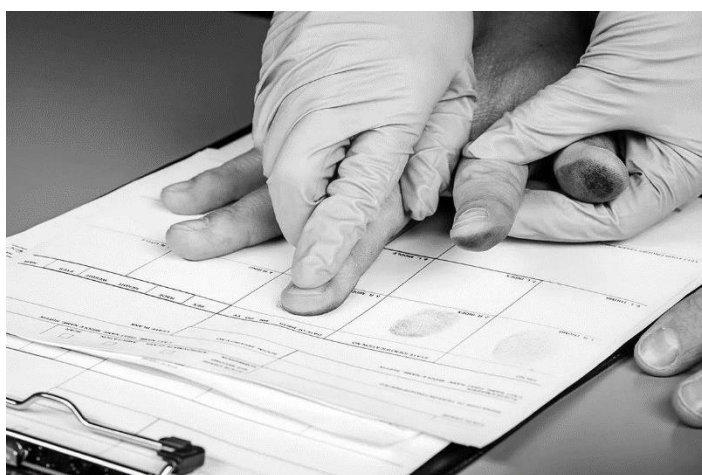
Т.е. в България няма изискване да се преценява дали всички тези данни са необходими за конкретния човек. Така например казусът, заради който СНС отправя запитването си до съда в

Люксембург, е на жена с обвинение за данъчни престъпления и не е ясно защо е необходимо да ѝ се взема ДНК например.

СНС пише в запитването си, че от разпоредбите на Директива 2016/680 може да се предположи, че вземането на ДНК и отпечатьци трябва да е по-скоро изключение, а не общо правило, както е в ЗМВР.

Каша с регламент и директива в Закона за МВР

При изследването на проблема с полицейската регистрация у нас, СНС се е натъкнал на истинска законодателна каша. В Закона за МВР е посочено, че личните данни се обработват при условията на Регламент (ЕС) 2016/679.

В самият този регламент обаче изрично е предвидено, че той не се прилага при обработване на лични данни от компетентните органи за целите на предотвратяване, разследване, разкриване или наказателно преследване на престъпления. С това се занимава Директива 2016/680.

Нещо повече – регламентът, записан в ЗМВР, изрично забранява обработването на генетични и биометрични данни за идентификация на физическо лице.

Съдия Хинов допуска, че става дума за случайна грешка и всъщност в закона е трябвало да бъде посочена Директива 2016/680. Той обаче напомня, че директивата няма пряко действие и трябва да бъде транспонирана.

СНС моли съда в Люксембург да разясни какви са последиците от неправилното посочване на акт на правото на ЕС в национален имплементиращ закон. „И по-конкретно, посочването в национален закон (чл. 25 ал 3 и чл. 25а ЗМВР) на чл.9 от Регламент 2016/679, който не е приложим към полицейската регистрация и който не допуска обработката на генетични и биометрични данни за наказателни

цели, може ли да доведе до извод, че все пак такава обработка е допустима, доколкото друг законодателен акт от правото на Съюза – а именно Директива 2016/680, в чл. 10 от нея, ясно допуска такава обработка – въпреки че тази норма не е посочена в националния закон“, пита българския съд.

Защита срещу Изтезания, Жестоко, Нечовешко или Унизително Отношение

Продължение на темата от брой шест от месец януари, брой седем от месец февруари, брой осем от месец март, брой девет от месец април и брой десет от месец май.

В настоящия брой на темата:

1. Пасивно пушене;
2. Лишаване от право на образование;
3. Собственост на затворниците;
4. Свобода на изразяването;
5. Труд в затвора.

Пасивно пушене

Съгласно чл. 21, ал. 3 от ППЗИНЗС, във всяка затворническа група се обособяват спални помещения за настаняване на непущачи.

Цитираната правна норма придава пряко законно задължение към пенитенциарната администрация във всяка затворническа група да има обособено помещение за настаняване на непущачи лишени от свобода и правно основание за лишението от свобода, които са непущачи да поискат да бъдат настанени в помещения за непущачи.

Липсата на помещение за непущачи или отказ на пенитенциарната администрация да обособи такова помещение и да настави лишения от свобода „непущач“ в него представлява незаконосъобразно „действие“ относно настаняването на лишения от свобода „непущач“ в помещение за „пущачи“ и незаконосъобразно бездействие, изразяващо се в неизпълнение на законоустановени задължения, пряко произтичащи от нормата на чл. 21, ал. 3 от ППЗИНЗС.

Тези незаконосъобразни действия и бездействия също попадат в хипотезата на чл. 276 и следващи от Част шеста от ЗИНЗС и основание за депозиране на жалба по този ред.

В своята практика Европейският Съд по Правата на Човека – Страсбург /ЕСПЧ/ отбелязва, че не съществува консенсус между държавите-членки

на Съвета на Европа по отношение на защитата срещу пасивно пушене в затворите. Той също така отбелязва, че в някои държави-членки пушачите са настанени заедно в килия с непущачи, докато в други държави те са държани отделно. Освен това, в някои държави тютюнопушенето е разрешено само в отделни общи части, докато в други държави такива ограничения не съществуват (*Aparicio Benito v. Spain* (dec.), 2006).

Така в случай, при който затворник непущач е бил настанен в отделна килия и, където пушенето е разрешено само в обща зона за гледане на телевизия, Съдът не е сметнал, че съществува здравословен проблем, свързан с пасивното пушене. За разлика от това, в случай, при който затворник непущач никога не е имал индивидуална килия и е трябвало да търпи тютюнопушенето на своите съкилийници дори в затворническия стационар и в затворническата болница, въпреки съветите на лекаря му, Съдът е намерил нарушение на чл. 3 от Конвенцията (*Floreau v. Romania*, 2010, §§ 60-62), но когато националните власти предприемат необходимите мерки за разглеждане на оплакванията на затворника, като го прехвърлят в килия с непущачи, Съдът не счита, че възниква проблем по Конвенцията (*Stoine Hristov v. Bulgaria* (no. 2), 2008).

По делото *Elefteriadis v. Romania*, 2011, §§ 49-55, Съдът е приел, че държавата е длъжна да предприеме мерки за защита на затворник, страдащ от хронична белодробна болест, срещу вредното въздействие на пасивното пушене, когато, както в случая на жалбоподателя, медицинските прегледи и съветите на лекарите сочат, че това е необходимо по здравословни причини. Следователно, властите са били задължени да предприемат стъпки за опазване на здравето на жалбоподателя, по-специално като го отделят от затворници, които пушат, както той е поискал многократно. Изглежда, това е било не само желателно, но и възможно, като се има предвид, че в затвора е имало килия, в която никой от затворниците не е пушел. Фактът, че въпросният затвор е бил препълнен в процесния период по никакъв начин не е освободил властите от задължението им да опазват здравето на жалбоподателя. Освен това, Съдът констатира, че дори кратките периоди, през които жалбоподателят е бил задържан в чакални на съдебни зали със затворници, които са пушили, са били неприемливи от гледна точка на чл. 3 от Конвенцията. Трябва също да се отбележи, че пасивното пушене, макар може би само по себе си да не води до установяване на нарушение на чл. 3 от Конвенцията, може да бъде допълнителен утежняващ фактор за иначе неадекватните условия на задържане (*Sylla and Nollomont v. Belgium*, 2017, § 41).

Образование, обучение и квалификация на лишените от свобода

Съгласно чл. 159, ал. 1 от ЗИНЗС, в местата за лишаване от свобода се осъществяват образователни, обучителни и квалификационни дейности, до които всички лишени от свобода имат равен достъп.

Съгласно чл. 133, ал. 1 от ППЗИНЗС, лишените от свобода имат право да участват в общообразователно, професионално и социално обучение и ограмотителни курсове.

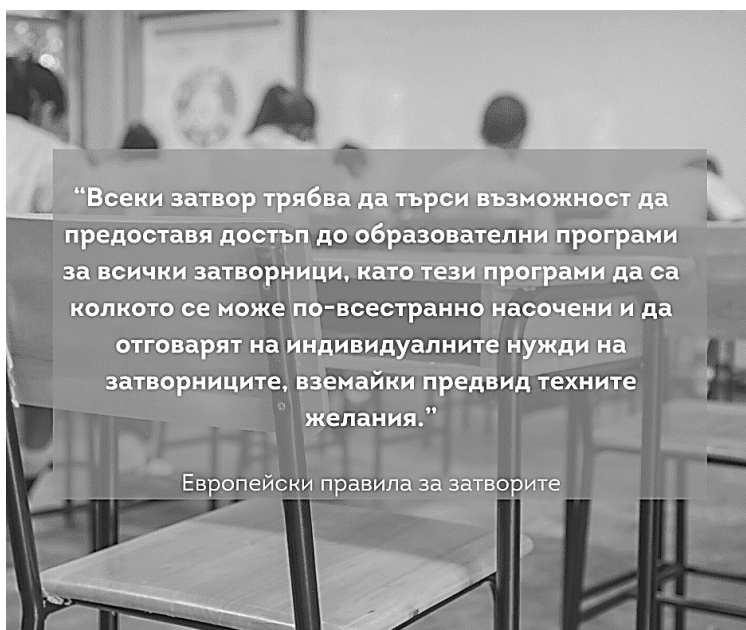
Съгласно чл. 2 от Протокол № 1 от Конвенцията, никой не може да бъде лишен от правото на образование. При изпълнението на функциите, поети от нея в областта на образованието и преподаването, държавата зачита правото на родителите да осигурят на своите деца образование и преподаване в съответствие със своите религиозни и философски убеждения.

Цитираните правни норми регламентират правото на лишените от свобода по време на изтърпяване на наказанието си да участват в образователни, обучителни и квалификационни дейности, професионално и социално обучение и ограмотителни курсове и същевременно придават пряко законно задължение към органите, които осъществяват изпълнение на наказанието лишаване от свобода, да осигурят възможност на лишените от свобода да се ползват от това право.

Отказът на служителите от пенитенциарната система да подsigурят условия на лишените от свобода да упражняват това свое право представлява нарушение на правата им по тези норми, неизпълнение на законоустановени задължения и незаконосъобразно бездействие в тази връзка. Тези обстоятелства също попадат в хипотезата на Част шеста от ЗИНЗС.

Европейският Съд по Правата на Човека заявява, че макар да е запознат с препоръките на Комитета на министрите, че образователните институции трябва да бъдат достъпни за всички затворници, чл. 2 от Протокол № 1 към Конвенцията не налага задължение на договарящите се страни да организират учебни заведения за лишените от свобода, където такива заведения не съществуват. Въпреки това, когато властите отказват достъп на затворник до съществуваща образователна институция, възниква въпрос съгласно чл. 2 от Протокол № 1. Всяко такова ограничение трябва да бъде предвидимо, да преследва законна цел и да бъде пропорционално на тази цел (*Velo Vele v. Bulgaria*, 2014, § 34). От друга страна, когато затворник изостави обучението си или не

направи истинско заявление за достъп до образование, той не може да се оплаква от ограничаване на неговото право на образование (*Matosaitis and Others v. Lithuania*, 2017, § 194; *Koureas and Others v. Greece*, 2018, §§ 96-99).

“Всеки затвор трябва да търси възможност да предоставя достъп до образователни програми за всички затворници, като тези програми да са колкото се може по-всестранно насочени и да отговарят на индивидуалните нужди на затворниците, вземайки предвид техните желания.”

Европейски правила за затворите

По делото *Velyo Vele v. Bulgaria*, 2014, §§ 34-42 относно искане на затворник за достъп до съществуващо учебно заведение в затвора, което е било отхвърлено с мотив, че то е достъпно само за осъдени затворници, правителството се позовава на три различни основания, за да опровергае изключването на жалбоподателя от училището. Що се отнася до първия им аргумент, че не е подходящо жалбоподателят да посещава училище с осъдени затворници, Съдът отбелязва, че жалбоподателят има възражения и, че няма доказателства, които да показват, че неосъдените затворници ще бъдат увредени, ако посещават училище с осъдени затворници. Освен това, Съдът не смята, че несигурността относно продължителността на досъдебното задържане може да послужи за валидно основание за изключване от учебни заведения. И накрая, по отношение на третия аргумент на правителството, че жалбоподателят е рискувал да бъде осъден като рецидивист, така че не би било в интерес на затворниците нередицидивисти да посещават училище заедно с него, Съдът припомня, че жалбоподателят има право на презумпцията за невинност и поради това не може да бъде квалифициран като рецидивист. С оглед на тези съображения и признавайки безспорния интерес на жалбоподателя да завърши средното си образование, Съдът констатира, че отказът да бъде записан в затворническото училище не е бил достатъчно предвидим, не е преследвал легитимна цел и не е бил пропорционален за тази цел.

По делото *Mehmet Reşit Arslan and Orhan Bingöl v. Turkey*, 2019, §§ 51-53, Съдът е разгледал ситуация, при която двама осъдени затворници са подали на затворническите власти искане за използване на аудио-визуални материали, компютри и електронни устройства с цел подготовка за прием в университет или за придобиване на висше образование. Вътрешното право е позволявало на осъдените затворници да продължат обучението си в затвора, доколкото е възможно с оглед на ресурсите на затвора. Освен това, то е разрешавало използването на аудио-визуални учебни ресурси и компютри с достъп до Интернет, под наблюдение, в отделни за тази цел помещения от затворите в рамките на реабилитационни програми или курсове за обучение. Тази възможност представлява необходим материален ресурс за гарантиране на истинското упражняване на правото на образование, тъй като дава възможност на затворниците да се подготвят за изпити, за да бъдат приети във висшите учебни заведения и евентуално да продължат образованието си. При тези обстоятелства, Съдът установява, че искането на жалбоподателя попада в обхвата на чл. 2 от Протокол № 1 към Конвенцията.

По същество на делото, Съдът установява, че начинът на регулиране на достъпът до аудио-визуални учебни материали, компютри и Интернет попада в границите на усмотрение на договарящата се държава. Затворите в настоящия случай са разполагали със средствата да предоставят на своите затворници възможността, предвидена по закон. Освен това, в националните производства или пред Съда не са представени конкретни обосновки за липсата на ресурси на въпросните затвори, националните органи не са извършили подходяща оценка на всички включени интереси, нито са предоставили някакво основание за ограничаване на достъпа на жалбоподателите до използването на електронните материали (*ibid.*, §§ 60-72).

Собственост на затворниците

Съгласно чл. 122, ал. 1 от ЗИНЗС, Министерът на правосъдието утвърждава списък на разрешените вещи и предмети, които осъдените и задържаните по реда на НПК лица, настанени в затворите, поправителните домове и затворническите общежития могат да държат при себе си и да ползват.

Съгласно чл. 17, ал. 1 от КРБ – Правото на собственост и на наследяване се гарантира и защитава от закона.

ал. 2 – Собствеността е частна и публична.

ал. 3 – Частната собственост е неприкосновена.

Съгласно чл. 1 от Протокол № 1 от Конвенцията, всяко физическо или юридическо лице има право мирно да се ползва от своите притежания, никой не може да бъде лишен от своите притежания, освен в интерес на обществото и съгласно условията, предвидени в закона и в общите принципи на международното право.

Предходните разпоредби не накърняват по никакъв начин правото на държавите да въвеждат такива закони, каквито сметнат за необходими за осъществяването на контрол върху ползването на притежанията в съответствие с общия интерес или за осигуряване на плащането на данъци или други постъпления или глоби.

Чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията гарантира по същество правото на собственост. Всяка намеса в това право трябва да съответства на принципа на законосъобразност и да преследва легитимна цел чрез средства, които са разумно пропорционални на целта, която трябва да бъде реализирана.

В контекста на намесата в правото на затворниците свободно да се разпореждат със собствеността си, включително с техните приходи и спестявания, Съдът подчертава, че държавите имат широка свобода на преценка, съгласно чл. 1 от Протокол № 1, когато става дума за обществени мерки, свързани с икономическата или социалната стратегия (*Michat Korgul v. Poland*, 2017, § 54). Така, например, Съдът е признал, че задължението на затворниците да използват половината от парите си, за да изплатят задължението си към държавата не е непропорционално на преследваната цел (*Laduna v. Slovakia*, 2011, §§ 82-86).

Съдът също така е приел, че националните власти не могат да бъдат упреквани за гарантирането, че ограничена сума пари се

депозира в спестовен фонд, който да бъде предаден на жалбоподателя при освобождаването му от затвора. При извършването на тази преценка, Съдът взема предвид легитимните действия на държавата да използва такива схеми, които счита за най-подходящи за реинтеграция на затворниците в обществото след освобождаването им, включително като осигури за тях определена сума пари (*Michał Korgul v. Poland*, 2017, § 54-55). За разлика от това, по делото *Siemaszko and Olszyński v. Poland*, 2016, §§ 85-92, по което затворниците са били задължени да спестяват средства по сметка с по-ниска лихва, отколкото тази на свободния пазар, Съдът е намерил нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 на Конвенцията.

Чл. 1 от Протокол № 1 също така вменява в задължение на властите да пазят временно иззетите вещи от задържания с дължима грижа. По делото *Tendam v. Spain*, 2010, §§ 50-57, след освобождаването му от задържане, жалбоподателят завежда иск срещу държавата, заради повредата или изчезването на вещите, иззети от него по време на наказателното производство. Националните власти обаче отхвърлят иска на жалбоподателя на основание, че той не е доказал, че иззетите вещи са изчезнали или са били повредени.

При тези обстоятелства, Съдът счита, че тежестта на доказване на изчезналите или повредени вещи лежи върху съдебните органи, които са били длъжни да се грижат за тях през целия период на изземването, а не върху жалбоподателя, който е бил оправдан повече от седем години след изземването на вещите. Тъй като след оправдателната присъда на жалбоподателя, съдебните органи не са предоставили никаква обосновка за изчезването и повреждането на иззетите вещи, те са били отговорни за всякакви вреди в резултат на изземването. Националните съдилища, които са разгледали иска не са взели предвид отговорността, която съдебните органи носят и не са предоставили на жалбоподателя възможност да получи обезщетение за претърпените вреди. Отказвайки иска за обезщетение, те са му възложили непропорционална и прекомерна тежест в нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията.

Свобода на изразяването

Съгласно чл. 39, ал. 1 от КРБ – Всеки има право да изразява мнение и да го разпространява чрез слово – писмено или устно, чрез звук, изображения или по друг начин.

Съгласно чл. 10 от ЕКПЧ – Всеки има право на свобода на изразяване на мнението. Това право включва свободата на всеки да отстоява своето мнение, да получава и да разпространява информация и идеи без намеса на държавните власти и независимо от държавните граници.

2 – Упражняването на тези свободи, доколкото е съпроводено със задължения и отговорности, може да бъде обословено от процедури, условия, ограничения или санкции, които са предвидени от закона и са необходими в едно демократично общество в интерес на националната и обществената сигурност и на териториалната цялост, за предотвратяването на безредици или престъпления, за защита на здравето и морала, както и на репутацията или правата на другите, за предотвратяване разкриването на информация, получена доверително, или за гарантиране авторитета и безпристрастността на правосъдието.

Според практиката на ЕСПЧ, свободата на изразяване не спира пред вратата на затвора. Няма съмнение, че дадено лице не губи правото си на свобода на изразяване съгласно чл. 10 от Конвенцията само поради статута си на затворник. Така затворниците продължават да се ползват от правото на свобода на изразяване независимо от тяхното задържане (*Yankov v. Bulgaria*, 2003, § 126; *Donaldson v. the United Kingdom* (dec.), 2011, §§ 18-19).

Следователно всички ограничения на свободата на изразяване на затворника трябва да бъдат оправдани по смисъла на чл. 10 § 2 от Конвенцията, въпреки че такова оправдание може да бъде намерено в съображения за сигурност, по-специално предотвратяване на престъпления и безредици, които неизбежно произтичат от обстоятелствата на лишаване от свобода (*Ibid.*). Принципът на пропорционалност изисква видима и достатъчна връзка между санкцията и поведението и обстоятелствата на съответното лице. В този контекст независим съд, прилагащ състезателна процедура, осигурява силна защита срещу произвол. Във всеки случай оправданието за намеса в свободата на изразяване на затворника не може да се основава единствено на това, което би обидило общественото мнение (*Nilsen v. the United Kingdom* (dec.), 2008, §§ 49-50).

Освен това известен контрол върху съдържанието на комуникацията на затворниците извън затвора е част от обикновените и разумни изисквания на лишаването от свобода и по принцип не е несъвместим с член 10 от Конвенцията (*Ibid.*, § 51).

По делото *Yankov v. Bulgaria*, 2003, §§ 130-145, Съдът констатира, че наказанието на затворник със седем дни изолиране в наказателна килия за това, че в личен ръкопис е направил умерено обидни изявления срещу съдебната и пенитенциарната система, представлява намеса в правото му на свобода на изразяване. Съдът намира за неприемлив факта, че фактическите изявления в ръкописа на жалбоподателя изискват дисциплинарно наказание. Той подчертава, че властите трябва да проявяват сдържаност в реакцията си, по-специално като се има предвид, че бележките никога не са били разпространявани сред други задържани и не е съществувала непосредствена опасност от разпространение на ръкописа, дори ако той е бил изнесен от затвора, тъй като не е бил във форма, готова за публикуване.

Накрая Съдът констатира, че не е постигнат справедлив баланс между свободата на изразяване на жалбоподателя, от една страна, и законната цел за защита на репутацията на държавните служители и поддържане на авторитета на съдебната власт, от друга, с което е нарушено правото на жалбоподателя съгласно член 10 от Конвенцията (вж. също *Skalka v. Poland*, 2003, относно обидни изявления, направени от затворник към съдия, в писмо до председателя на съда).

За разлика от това, по делото *Nilsen v. the United Kingdom*, 2008, §§ 51-58, Съдът констатира, че конфискацията на автобиографичен ръкопис, който графично описва престъпленията на затворника, е оправдано за опазването на здравето или морала и защитата на репутацията или правата на другите по смисъла на чл. 10 от Конвенцията. В това отношение Съдът отделя особено внимание на въздействието върху семействата и оцелелите жертви. Според Съда публикуването с цел лично удовлетворение от извършителя на своята версия за убийствата и осакатяванията е накърняване на човешкото достойнство, една от основните ценности, залегнали в основата на Конвенцията. Нещо повече, Съдът подчертава, що се отнася до чувството на възмущение сред обществеността, че съществува основна и съществена разлика между извършителя на тежко, извратено и сериозно престъпление, публикуващ свое подробно автобиографично описание на тези престъпления и трето лице, пишешо за същите престъпления и за престъпника, поради което фактът, че разказът за убийствата вече е бил обществено достояние, не е достатъчен, за да обоснове искането на жалбоподателя за публикуването на неговия ръкопис.

По подобен начин по делото *Bidart v. France*, 2015, §§ 39-47, по което част от предсрочното освобождаване на затворника е било под условие да се въздържа от разпространение на каквато и да е творба или аудио-визуална продукция с негово авторство или съавторство по отношение на, изцяло или частично, терористичното престъпление, за което е бил осъден, Съдът констатира, че неговата свобода на изразяване по чл. 10 от Конвенцията не е била неоправдано нарушена. Съдът взема предвид по-специално правата на жертвите и чувствителния контекст на терористичните престъпления, за които жалбоподателят е осъден. Освен това той акцентира върху факта, че въпросната намеса е била обект на съдебен контрол.

[...] Съдът констатира, че наказанието на затворник със седем дни изолиране в наказателна килия за това, че в личен ръкопис е направил умерено обидни изявления срещу съдебната и пенитенциарната система, представлява намеса в правото му на свобода на изразяване.

По делото *Donaldson v. the United Kingdom*, 2011, §§ 20-33, Съдът приема, че забраната за показване на символи на облеклото (великденска лилия) представлява намеса в свободата на изразяване на затворника съгласно член 10 от Конвенцията. Според Съда обаче тази намеса очевидно преследва законните цели за предотвратяване на безредици и престъпления и защита правата на другите. Що се отнася до пропорционалността на мярката, Съдът подчертава, че държавите се ползват с широко усмотрение при преценката кои емблеми потенциално могат да разпалят съществуващото напрежение, тъй като културните и политическите емблеми имат много нива на смисъл, които могат да бъдат напълно разбрани само от тези, които знаят историческия контекст. Великденската лилия се смята за символ, неразривно свързан с процесния конфликт в общността, тъй като се носи в памет на онези републиканци, убити в Северна Ирландия. Следователно това е била една от многото емблеми, които се смятат за неподходящи на работното място и в общите части на затворите в Северна Ирландия, тъй като е вероятно да бъдат счетени за обидни и по този начин да предизвикат насилие и безредици, ако се носят публично. В случая на жалбоподателя намесата, за която се оплаква, е сравнително тясна, тъй като се прилага само за осъдени затворници, когато те са извън техните килии и при тези обстоятелства е пропорционална на законната

цел за предотвратяване на безредици. Съдът обявява жалбата на жалбоподателя за недопустима като явно необоснована.

Труд в затвора

Съгласно чл. 4, т. 2 от ЕКПЧ – Никой не може да бъде заставян да извършва принудителен и задължителен труд.

т. 3 – За целите на този член не представлява „принудителен или задължителен труд“:

а) всеки труд, който обикновено е задължителен за лицата, лишени от свобода в съответствие с чл. 5 на ЕКПЧ, или по време на Условно Освобождаване от такова лишаване на свобода.

Съдът отбелязва в своята практика, че работата в затвора се различава от работата, извършвана от обикновените служители в много аспекти. Той има за основна цел реабилитацията и ресоциализацията. Работното време, възнаграждението и използването на част от това възнаграждение като принос за издръжката отразяват конкретния контекст на затвора (*Stummer v. Austria* [GC], 2011, § 93). Освен това, тъй като властите са отговорни за благосъстоянието на затворниците, трябва да се вземат необходимите предпазни мерки при извършване на работа в затворите (*Gorgiev v. the former Yugoslav Republic of Macedonia*, 2012, § 68).

По отношение на работата, която затворниците могат да бъдат задължени да изпълняват, в едно от ранните си решения по чл. 4 от Конвенцията, Съдът е трябвало да разгледа работата, която затворник-рецидивист е трябвало да извърши, като неговото освобождаване е било обусловено от натрупването на определена сума спестявания. Приемайки, че въпросната работа е задължителна, Съдът не намира нарушение на чл. 4 от Конвенцията на основание, че са изпълнени изискванията на чл. 4 § 3 (а). Според Съда изискваната работа „не надхвърля това, което е „обичайно“ в този контекст, тъй като е

изчислена за да му помогне да се интегрира в обществото и има за правно основание разпоредби, които имат еквивалент в някои други държави членки на Съвета на Европа“ (*Van Droogenbroeck v. Belgium*, 1982, § 59).

По отношение на възнаграждението и социалните осигуровки, по делото *Stummer v. Austria* [GC], 2011, § 122, Съдът отправя към решението на Комисията по делото *Twenty-One Detained Persons v. Germany*, 1968, в което жалбоподателите, позовавайки се на чл. 4, се оплакват, че им е отказано адекватно възнаграждение за работата, която е трябвало да изпълнят по време на задържането си и че не са направени вноски в системата за социално осигуряване за тях от затворническите власти по отношение свършената работа. Комисията е намерила жалбата им за недопустима като явно необоснована. Тя отбелязва, че чл. 4 не съдържа разпоредба относно възнаграждението на затворниците за техния труд. Освен това тя се позовава на последователната си практика, която отхвърля като недопустими всякакви жалби на затворници, които искат по-високо заплащане за работата си или претендират за правото да бъдат обхванати от системите за социално осигуряване.

Съдът е трябвало да разгледа подобна жалба от малко по-различен ъгъл по делото *Puzinas v. Lithuania* (dec.), 2005. Жалбоподателят се оплаква по членове 4 и 14 от Конвенцията и чл. 1 от Протокол № 1, че вътрешното законодателство за социално осигуряване е неадекватно, тъй като не позволява на лишените от свобода да искат пенсия или други социални помощи за работа в затвора. Съдът разглежда жалбата на първо място по чл. 1 от Протокол № 1, като отбелязва, че е безспорно, че жалбоподателят няма право на пенсия или социални помощи съгласно съответното вътрешно законодателство. Като констатира, че следователно жалбоподателят няма притежание по смисъла на чл. 1 от Протокол № 1 относно бъдещото му право на пенсия или нейния размер, Съдът отхвърля жалбата по тази разпоредба, както и по другите разпоредби, на които се позовава, като несъвместим *ratione materiae* с разпоредбите на Конвенцията.

По делото *Stummer v. Austria* [GC], 2011, §§ 124-134, по което жалбоподателят твърди, че европейските стандарти са се променили до такава степен, че работата в затворите без връзка с пенсионната система за старост вече не може да се счита за работа, която се изисква да се извършва в рамките на обикновения ход на

задържането, Съдът не счита, че такъв труд представлява „принудителен или задължителен труд“ съгласно чл. 4. Съдът отбелязва, че вътрешното законодателство отразява развитието на европейското законодателство, тъй като всички затворници се осигуряват за здраве и за злополуки, а работещите затворници са свързани с осигурителен режим за безработица, но не и с пенсионната система за старост. Въпреки това няма достатъчно консенсус по въпроса за принадлежността на работещите затворници към пенсионната система за старост. За Съда, въпреки че Европейските правила за затворите от 2006 г. отразяват развиваща се тенденция, това не може да бъде превърнато в задължение съгласно Конвенцията. Съдът не намира основание за тълкуването на чл. 4, застъпвано от жалбоподателя, и стига до заключението, че задължителната работа, която той е изпълнявал като затворник, без да е свързана с пенсионната система за старост, трябва да се счита за „работа, която трябва да бъде извършена в рамките на обичайния ход на задържането“ по смисъла на чл. 4 § 3 (а) от Конвенцията.

По подобен начин, по делото *Meier v. Switzerland*, 2016, §§ 68-80, Съдът не е счел, че задължението на затворника да изпълнява работа в затвора след пенсионна възраст е „принудителен или задължителен труд“, а по-скоро „работа, която трябва да бъде извършена в рамките на обичайния ход на задържането“ по смисъла на чл. 4 § 3 (а) от Конвенцията. Съдът подчертава, че задължението на затворника да продължи да работи дори след пенсионна възраст може да се счита за съответстващо на целта за намаляване на вредните последици от лишаването от свобода. Подходящата и разумна работа би могла да помогне за структурирането на ежедневието и запазването на полезна дейност, важни за благополучието на затворник с дълга присъда. В разглеждания случай, що се отнася до естеството на работата, извършвана от затворници, навършили пенсионна възраст, вътрешното законодателство предвижда освобождаване от работа на определени категории лишени от свобода в зависимост от тяхната годност за работа и здравословно състояние. Работата, възложена на жалбоподателя, изглежда е била в съответствие с подобни указания, тъй като от него се е изисквало само да участва в ръководената работа, включваща оцветяване на мандали, почистване на килията му и издълбаване на скулптури от плавей. За Съда подобни дейности са напълно подходящи за неговата възраст и физически възможности. Освен това той е работел само около три часа на ден, бил е интегриран в крилото на „зависимите и пенсионираните лица“ и е получавал възнаграждение за работата си.

Съдът поставя акцент и върху липсата на достатъчен консенсус между държавите членки относно изискването на затворниците да работят след навършване на пенсионна възраст, което означава, че националните власти имат право на широка преценка в това отношение. Освен това, според Съда Европейските правила за затворите не е задължително да се тълкуват като напълно забраняващи на държавите членки да изискват затворници, навършили пенсионна възраст, да работят.

Като съдебна практика относно правата на „пасивните пушачи“, прилагам копие на Решение № 11/24.03.2009 г., поставено по адм. дело № 414/2009 г. по описа на Административен Съд – Русе.

*Когато несправедливостта е закон,
съпротивата е дълг.*

Славата е нещо, което трябва да се спечели.

Честта е нещо, което не трябва да се губи.

Когато изгубиш доверие, повече няма какво да губиш.

заместник-председател на Българско
Затворническо Сдружение за Рехабилитация
Светломир Нешков

Вестникът се издава и редактира със
съдействието на Александър Хурмузов

Следващото издание на „Затворническо Право“ ще ни бъде юбилейно – 1 година правна помощ и новини за нашите другари в затвора! Затова ви приветстваме да ни изпратите ваши писма и разкази, които да публикуваме в юбилейното издание. Новият ни пощенски адрес е:

Калин Ангелов
ул. Средна гора № 32, ап. 10
гр. София, 1303

или за близки и приятели на затворници, които имат достъп до интернет: contact@bpra.info
Разбира се, както винаги не включвайте лична информация за други хора, нито расистко, сексистко или хомофобско съдържание.

превод: Никой забравен, нищо простено.